

---

viel: de tegenstelling ‘keurbende’ – ‘niet-keurbende’ werd hier tot op wijkniveau vorm gegeven. De partijvorming die hij al langer op politiek vlak had voorgestaan, kon aldus ook in het kerkelijke volledig worden doorgevoerd. Het verzet daartegen kwam, in Amsterdam en elders, uit dezelfde hoek als bij de politiek: van orthodoxen die zo’n scherpe keuze niet wensten te maken. Vandaar dat Kuyper ook hier de tijd gekomen achtte om de zaak op scherp te stellen. Hij die, hoewel hij er zelfs wel persoonlijk voor was uitgenodigd (Wezel 1868), nimmer in de jaarlijkse Duits-Nederlandse predikantenconferentie was verschenen, dook daar plotse-ling op toen men in september 1872 te Zeist vergaderde. Dadelijk zette hij de verhoudingen op scherp, door in de volle vergadering te suggereren dat het Nederlandse aandeel in de leiding op een stilzwijgende overeenkomst tussen half-orthodoxen en theologen van de Groninger richting berustte, waardoor zowel modernen als orthodox-gereformeerden feitelijk werden buitengesloten. Van Toorenenbergen, die in het bestuur zat en Kuyper vlak voor de vergadering had uitgelegd dat het bestuurslidmaatschap van Hofstede de Groot tegen zijn zin op Duitse aandrang tot stand was gekomen, voelde zich diep gegriefd. Kuyper daarentegen voelde zich voldaan, nu hij, zoals hij aan zijn ‘waarde vriend’ Groen schreef ‘den strijd tegen La Saussaye’s coquetteeren met de Groningers open en onverholen [had] aangebonden’. Wat hij naliet te melden was of hier toch ook niet enige persoonlijke rancune meespeelde, nu op aanraden van velen – onder wie ook J.H. Gunning jr. – niet hij, maar La Saussaye kort daarvoor op De Groots leerstoel was benoemd.

#### *Wederzijdse verering*

Nu hij door collega’s steeds meer werd ontlopen, groeide bij hem de verering van mensen zoals zijn grootouders Kuijper. Liefkozend betitelde hij hen als ‘kleine luyden’. Voor het eerst gebeurde dit nadat notaris G. Ruys met steun van zo’n 190 ‘ware vrienden des eenvoudigen maar oprechten Godsgezants’ à raison van f17.500 een fors huis voor hem had gekocht. Groen had er f1.250 voor geschonken, maar er waren ook veel kleinere giften, bijvoorbeeld van f2,50 en f1, bij geweest. Kuyper, die mei 1873 zijn nieuwe huis betrok, was daar zo mee verguld, dat hij er speciaal een preek over hield: *Ons huis*. Alle gevers ontvingen die in een prachteditie en voorzien van een speciale, eigenhandig getekende opdracht. In dat stukje vooraf memoreerde de dankbare voorganger expliciet dat ‘de meeste als *luyden van kleine middelen*’ een bijdrage hadden geleverd.

Dat Kuyper door zijn aanhang op handen werd gedragen, bleek ook uit de fotoportretten die door De Hoogh van hem op de markt